

## Utbildningsinspektion i grundskolan Pilängskolan

### UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

### Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

## Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| Pilängskolan | Antal barn/elever |
|--------------|-------------------|
| Grundskola   | 580               |

Pilängskolan är belägen i tätorten Lomma. Flertalet av eleverna kommer från närområdet. På skolan gick vid tid för inspektionen 13 elever från andra kommuner. Befolkningsunderlaget utgörs i stor utsträckning av högutbildade och yrkesarbetande. Andelen elever med utländsk bakgrund är 4 procent. Personalen beskriver elevgruppen som i huvudsak studiemotiverad.

Skolan byggdes 1954 och var en av landets första enhetsskolor. Skolan har under årens lopp förändrat utseende genom flera tillbyggnader, vilket bland annat inneburit att alla klassrum fått tillgång till grupprum. En nyligen genomförd renovering har åstadkommit mycket välutrustade lokaler för den naturorienterade undervisningen. I skolans hjärta finns ett välutrustat skolbibliotek omgärdat av grupprum. Skolans traditionella korridorer är trevligt utsmyckade. I anslutning till skolan finns idrottshall och simhall.

Utbildningen vid Pilängskolan omfattar grundskola årskurserna 4 - 9. Skolans ledning består av rektorn och biträdande rektorn. I enheten är ca 60 personer anställda.

Flertalet av skolans årskurs 9-elever fortsätter sina gymnasiestudier i Lund eller Malmö.

## Genomförandet av inspektionen i Pilängskolan

Skolverket sände den 19 maj skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Pilängskolan har bestått av undervisningsråden Per Ingvar de la Motte och Ebba Svartz. Besök i Pilängskolan inleddes den 5 oktober och avslutades den 7 oktober 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

### Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Pilängskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Pilängskolan genomfördes formella intervjuer med elever, föräldrar, pedagogisk personal, elevvårdsteam, rektorn och biträdande rektorn. Ett urval av klasser från varje arbetslag besöktes och lektioner observerades. Inspektör deltog i arbetslagsmöte tillsammans med rektorn och lärare.

## Bedömning

### 1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Pilängskolan visar eleverna respekt mot varandra och mot vuxna. Både personal, föräldrar och elever beskriver att eleverna är toleranta mot barns olikheter och olika kulturell bakgrund. Man bör dock ha i åtanke att Lomma kommun är ett homogent samhälle och eleverna på Pilängskolan möter få elever med annan kulturell bakgrund. Det finns en medvetenhet hos föräldrar och personal att detta kan vara ett problem avseende möjligheten att utveckla tolerans och förståelse för människors olikheter och lika värde. Det är därför av vikt att personalen aktivt arbetar för att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen.

Eleverna är trygga och upplevs av personalen som mycket trevliga och med hög grad av studiemotivation. Genom arbetet i skolans olika råd utvecklar eleverna beroende på ålder en förmåga att ta allt större ansvar för såväl sin utbildning som den verksamhet de finns i och för sin miljö. I intervjuer med inspektörsteamet visade eleverna kunskap om skolans beslutsprocesser liksom förmåga att argumentera och uttrycker en vilja att påverka och förändra verksamheten. I intervjuer både med personal och elever framkom dock att elever i vissa fall har svårighet att visa respekt i samtal och diskussioner.

Eleverna som inspektörsteamet talade med kände till begreppet mobbning och visade att man tar avstånd från kränkande beteenden. Dock kan det på skolan förekomma konflikter och att enskilda elever blir kränkta. Enligt elever och föräldrar har det förekommit mobbning men personalens beslutsamhet vid insättandet av åtgärder har medfört att ingen av intervjuade grupper för närvarande kunde peka på något pågående mobbningsärende.

**Sammanfattningsvis** utvecklar eleverna normer, värden och förhållningssätt väl i enlighet med de nationella målen. Eleverna tar ansvar för sin skola och sin miljö. Den sociala gemenskapen mellan elever och personal är trygg och trivsam. Eleverna visade goda kunskaper om skolans formella beslutsprocesser.

## 2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Pilängskolan är inne i en utvecklingsprocess vars syfte bland annat är att öka kvaliteten genom att sträva efter att skapa bästa möjliga förutsättningar för elevers lärande. Inspektörsteamet kan konstatera att skolans ansträngningar hittills synes vara positiva då skolans elever för närvarande visar goda studieresultat.

Andelen elever som var behöriga till nationellt program på gymnasiet visas i nedanstående tabell (siffran inom parantes avser motsvarande siffra för riket):

| 2001            | 2002          | 2003            |
|-----------------|---------------|-----------------|
| 88,2 % (89,2 %) | 97 % (89,5 %) | 97,4 % (89,3 %) |

I tabellen nedan anges andelen elever i skolår 9 med minst betyget godkänd i samtliga ämnen.

| 2001          | 2002          | 2003            |
|---------------|---------------|-----------------|
| 77,4 % (72 %) | 79,2 % (71 %) | 94,7 % (74,9 %) |

I tabellen ovan framgår att resultaten förbättrats markant mellan åren 2002 och 2003. Enligt Skolverkets s.k. SALSA-statistik för åren 2001 och 2002, med hänsyn tagen till faktorer som föräldrars utbildningsnivå, andelen pojkar och andelen elever med utländsk bakgrund, låg skolan strax under modellberäknat värde. För året 2003 har resultaten förbättrats. Skolans faktiska genomsnittliga meritvärde för år 2003 ligger 13 procent över rikssnittet.

Resultatet på de nationella proven i årskurs 9 stämmer överens med betygssättningen i svenska och engelska. I ämnet matematik föreligger en diskrepans mellan resultaten, vilket skolan bör beakta i sitt arbete att tillse principer och rutiner för betygssättningen (se även avsnitt 4). Vidare framgår av betygskatalogen år 2004 att 85 procent av eleverna i årskurs 9 läste ett modernt språk. 97 procent av dessa hade ett godkänt betyg. Ingen elev har betyg i ett tredje språk.

Andelen godkända elever på de nationella proven i årskurs 5 fördelar sig år 2003 enligt följande:

| Engelska | Matematik | Svenska |
|----------|-----------|---------|
| 92 %     | 89 %      | 96 %    |

I de observerade klasserna visade eleverna förmåga att ta ansvar för sin planering och målmedvetet fullfölja sina arbetsuppgifter. Inspektörsteamet bedömer att eleverna har god förmåga att arbeta både självständigt och tillsammans med kamrater.

Skolans uppföljning av ämnena engelska, matematik och svenska fungerar utmärkt. I årskurs 4-6 är uppföljningen i övriga ämnen av elevernas kunskaper inte utvecklade. Inspektörsteamet vågar därför inte uttala sig om huruvida och i vilken grad eleverna nått målen i dessa ämnen i årskurs 5.

Föräldrarna som inspektörerna intervjuade hade uppfattningen att eleverna har goda kunskaper med sig från skolan och klarar sig bra när de fortsätter på gymnasiet.

Elevernas kunskaper om de nationella målen varierar starkt beroende på vilket arbetslag man tillhör eller vilka lärare man har. Betygskriterierna är kända men elever uttrycker att kriterierna är svåra att förstå och önskar en tydligare konkretion.

**Sammanfattningsvis** gör inspektörsteamet bedömningen att resultatet av skolans pedagogiska ansträngningar lett till att eleverna når kunskaps- och utvecklingsresultat som ligger väl i linje med läroplanens och kursplanens mål samt vad som kan förväntas utifrån skolans förutsättningar. Elevers kunskaper om kursplanernas och läroplanens mål är svaga vilket försvårar elevernas möjlighet att aktivt delta i planering och utvärdering av undervisningen.

### 3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Stämningen på Pilängskolan beskrivs som familjär och ett gott samarbetsklimat råder både mellan vuxen - elev och mellan elev - elev. Yngre elever känner sig trygga på skolan och uttrycker inte någon rädsla för de äldsta eleverna.

Skolan har ett handlingsprogram för jämställdhet mellan könen och mot kränkande behandling. Handlingsprogrammet mot kränkande behandling behandlar begreppet utifrån ett vidare perspektiv och fokuserar inte enbart mot mobbning. I en del av programmet beskrivs specifikt åtgärder vid mobbning. I tre konkreta steg handleds personalen i likhet med den så kallade "Farstamodellen". Av planen framgår att skolan utifrån varje enskilt fall bedömer huruvida mobbarens föräldrar skall informeras. I detta hänseende följer inte skolan riktlinjerna i läroplanen för grundskolan när det gäller samverkan med föräldrar. Handlingsprogrammet bör utvecklas så att det finns en beredskap att hantera kränkningar mellan vuxen - elev och elev - vuxen.

Kränkningar av elever kan förekomma på skolan emedan mobbning numera förekommer i mycket liten omfattning. Personalen är tydlig att hävda nolltolerans mot mobbning och agerar snabbt vid misstanke om kränkningar. Eleverna hävdar dock att lärarnas engagemang varierar kraftigt vad gäller att ta tag i före-

kommande kränkningar. Mobbning och kränkande behandling kan komma till skolans kännedom via föräldrarna eller genom observationer på skolgården eller i klassrummet. Även med hjälp av årliga enkäter identifieras mobbning. Exempel på förebyggande insatser för att motverka kränkningar är återkommande temaarbeten i årskurs 4-6, värderingsövningar i samband med skolstarten i årskurs 7 och kompetensutveckling för personalen. En förebyggande insats för att motverka utanförskap, att identifiera mobbning och se till att vuxna får vetskap om en elev mår dåligt är kamratstödjarna. Alla elever informeras om vilka uppgifter en kamratstödjare har. Därefter utses två elever i varje klass, om möjligt en flicka och en pojke. Kamratstödjarna träffas regelbundet i storgrupp för utbildning och diskussion.

Skolan har en antimobbningsgrupp, kallad TIMO, där skolledning, skolsköterska, kurator, lärare och skolvärd ingår. Denna grupp träffas regelbundet och tar ett extra ansvar för det förebyggande arbetet mot kränkande behandling. Varje kamratstödjare träffar sin kontaktperson inom TIMO-gruppen ungefär en gång per månad. Det är tänkt att kamratstödjarna skall föra över diskussioner och övningar från kamratstödjargruppen till sin klass. Engagemanget från lärarna varierar dock. Enligt personalen är det förebyggande värdegrundsarbetet tydligare bland skolans yngre elever eftersom klasslärarorganisationen underlättar, jämfört med ämneslärarorganisationen i årskurs 7-9.

Skolledningen strävar efter att eleverna skall bli delaktiga i skolans utveckling och skolans arbete. Detta sker i huvudsak genom det formella inflytandet i form av klassråd, elevråd och andra råd exempelvis biblioteksråd, kamratstödjarråd, matråd. Skolan har valt att ha ett elevråd för årskurserna 4-6 och ett annat för årskurserna 7-9. En skolvärd stödjer eleverna i elevrådsarbetet. Klassråden fungerar som remissinstanser för ärenden som skall behandlas eller beslutas om i övriga råd.

Elevernas möjlighet till inflytande över skolarbetet är inte i någon högre utsträckning utvecklat på skolan. Personalen menar att eleverna kan påverka sin arbetssituation genom den egna planeringen, vid eget arbete och temadagar samt i samband med "Måndagsarbetet" (se avsnitt 4). Pedagogerna lyssnar på elevernas önskemål och försöker tillmötesgå i den mån det är rimligt. Eleverna kan ge exempel på några ämnen där de kunnat föreslå stoffurval och redovisningsformer, och kan ge exempel på att några lärare gett dem tillfälle att utvärdera efter ett arbetsområde eller ett tema. I en del klasser förekommer att eleverna får välja "egen forskning". Inspektörsteamet kan konstatera att inflytandet på lektionstid främst sker genom att elever kan välja mellan olika arbetsuppgifter och i vilken ordning olika moment skall läsas. Skolan arbetar aktivt för öka elevernas möjlighet till inflytande, men hittills berörs detta inte i någon högre omfattning skolans innehåll och skolans mål. Vidare uppmärksammade inspektörerna att graden av inflytande är beroende av den enskilde läraren. Elevernas kunskaper om utbildningens mål är mycket begränsade vilket minskar elevernas förutsättningar att medverka och vara delaktiga i skolans inre arbete.

I skolans verksamhetsplan uttrycks att föräldrarnas engagemang i barnens skolgång är viktigt för elevernas trygghet och en tillgång i skolarbetet. Skolan har en

målsättning att vid två tillfällen per år informera föräldrarna om den löpande verksamheten. Skolan har ett skolråd, med minst en förälder från varje klass, som träffas några gånger per termin. Rådet fungerar som ett bollplank för skolledningen. Föräldrarna anser att de har möjligheter att påverka och vara delaktiga i skolans verksamhet.

Skolsköterskan är knuten till centrala resursenheten. Hennes tjänst på skolan omfattar 75 procent. Merparten av den tiden är förlagd till skolan. Skolläkaren har mottagning enligt överenskommelse med skolsköterskan, vilket innebär tre till fyra gånger per termin. Skolsköterskan arbetar i likhet med övriga skolsköterskor i Lomma kommun utifrån de riktlinjer för skolhälsovården som socialstyrelsen tagit fram. Skolsköterskan är involverad i skolans förebyggande hälsoarbete. Detta kan handla om temadagar eller hälsosamtal om sex och samlevnad, kamratskap och motion.

**Sammanfattningsvis** är arbetet med den psykosociala och fysiska arbetsmiljön på Pilängskolan i överensstämmelse med läroplanens riktlinjer för hur skolan skall främja värdegrunden. Skolan har skapat en trygg miljö för lärande. Trots detta anser inspektörsteamet att det förebyggande värdegrundsarbetet kan stärkas företrädesvis i årskurserna 7-9. Föräldrarna har möjlighet till delaktighet och insyn. Det formella inflytandet i skolan är väl organiserat. Det är dock angeläget att skolan utvecklar det inre demokratiarbetet och arbetar för att stärka elevernas reella inflytande på undervisningens innehåll och arbetsformer. Vidare bör utvecklingsåtgärder vidtas för att undvika att elevernas inflytande blir avhängigt den enskilde läraren eller arbetslaget. Handlingsprogrammet mot kränkande behandling bör utvecklas för att skolan skaffar beredskap att hantera alla typer av kränkningar. Vidare måste skolan åtgärda sina rutiner vid kränkande behandling så att föräldrarna fortlöpande informeras om elevens skolsituation.

#### 4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

För att uppnå skolans övergripande målsättning, att eleverna skall känna trygghet och skolarbetet stimulerande, arbetar skolan efter sju ledstjärnor: ökat elevinflytande, gott kamratskap, goda kunskaper, miljömedvetenhet, kulturaktiviteter, internationella kontakter och föräldramedverkan. Ledstjärnorna, som också är skolans programförklaring, möter man som stora anslag på väggar bland annat i matsal och bibliotek. Ledstjärnorna är i skolans arbetsplan nedbrutna i aktiviteter, som ligger väl i linje med nationella styrdokument.

Pilängskolan är organiserad i sju arbetslag. Arbetslagen är sammansatta över årskurserna. Varje klass arbetar efter ett av skolledningen uppgjort schema. I årskurs 4-6 omfattar schemat fasta positioner för praktiskt - estetiska ämnen,

språkval, klassråd och två positioner benämnda Sesam. Övriga positioner är betecknade som arbetspass, som varje arbetslag och lärare planerar. Under Sesampassen, 90 minuter per vecka, får eleverna under en period av sex veckor välja ett område att syssla med. Sesampassen är ett led i att öka elevers inflytande över och ansvarstagande för sitt skolarbete.

I arbetsschemat för eleverna i årskurs 7-9 är kursplanens ämnen under fyra dagar utlagda på ett traditionellt sätt med lektioner på 40 till 120 minuter. Måndagen har emellertid en annan struktur. Det så kallade "Måndagsarbetet" innebär att eleverna under dagens fyra pass har möjlighet att välja vad de vill arbeta med. Tid för måndagsarbetet hämtas från de flesta av skolans ämnen inklusive elevens val. Om en elev exempelvis har problem med engelska, kan han på inrådan från lärare, under ett pass välja att jobba extra med detta. Ett åtgärdsprogram kan innehålla åtgärder som delvis genomförs under Måndagsarbetet. Elever kan också lägga tid att träna inför ett prov, att göra färdigt betingsarbete eller göra en tidigare missad laboration i fysik. Elever har inom Måndagsarbetets ram möjlighet att göra djupdykningar inom ett specialintresse. Grupperna som utkristalliseras kan vara åldersblandade. Både elever och personal uppskattar Måndagsarbetet. Inspektörsteamet anser att Måndagsarbetet är ett intressant projekt för att öka elevers delaktighet och inflytande i skolan samt ett sätt att utveckla arbetsmetoderna för skolans äldre elever. Dock bör skolan i enlighet med avsnitt 3 vinnlägga sig om att medvetandegöra eleverna om utbildningens mål så att delaktigheten, både inom måndagsarbetet och det övriga arbetet, i högre utsträckning rör utbildningens innehåll. Härigenom skapas förutsättningar för ett reellt elevinflytande på utbildningens utformning.

Varje elevgrupp på Pilängskolan har en mentor. Denna har huvudansvar för eleverna i sin grupp, vilket även innefattar ett elevvårdsansvar och ansvar för kunskapsuppföljningen. Tester, diagnoser och prov används för att stämma av elevernas kunskapsutveckling. Utvecklingssamtal hålls av mentorn och förekommer minst en gång per termin. Enligt personalen redogörs under samtalen om elevens sociala utveckling och elevens kunskaper i skolans alla ämnen. I årskurs 7-9 erhåller mentorn genom en blankett uppgifter från övriga undervisande lärare. Blanketten som inspektörerna tagit del av visar att mentorn får information om elevens uppförande, ordning, tendens i arbetet, resultat i ämnet, läsläsning, frånvaro samt övriga kommentarer. Omdömena är av typen u.a (utan anmärkning), bra. Tendensen i arbetet beskrivs med pilar (uppåt, framåt etc.), resultat som ett kryss på en linje. Övriga kommentarer kan exempelvis beskriva att eleven är aktiv, intresserad, jobbar bra, fortsatt så, kan bättre än visat. Elever och föräldrar upplever att de får information om alla ämnen på utvecklingssamtalen men får en vag bild över vad eleven kan i förhållande till kursplanernas mål. De äldsta eleverna känner till betygskriterierna men visar osäkerhet om vad som skall bedömas vid betygssättningen. Inspektörsteamet anser att skolans information till elever och föräldrar via utvecklingssamtalet inte i tillräcklig grad betonar kunskapskvaliteter, vilket får konsekvensen att elev och föräldrar inte uppfattar var eleven befinner sig i sin utveckling i förhållande till de nationella målen. Det är också en angelägen uppgift för skolan att klargöra, såväl för personal som för elever och föräldrar, på vilka grunder betyg skall sättas. Det nyligen påbörjade arbetet att utveckla individuella utvecklingsplaner kan möjligen vara ett led att utveckla ovanstående.

Vid observationer i klassrummen inom årskurserna 4-6 såg inspektörsteamet exempel på lektioner med varierat arbetssätt och god individanpassning. Eleverna gavs möjlighet till självständigt arbete. Inspektörsteamet erfor en lugn och harmonisk arbetsmiljö med motiverade och aktiva elever. Inom årskurserna 7-9 rådde också ett gott arbetsklimat men arbetssätten som inspektörerna mötte varierade i högre grad beroende på lärare. Det centralt placerade biblioteket, benämnt skolans hjärta, fungerade utmärkt som kunskapskälla och gav möjlighet för eleverna att utföra arbetsuppgifter i mindre grupper. Inspektörerna såg emellertid få inslag där eleverna erbjöds uppgifter som tränar förmågan att kritiskt granska, formulera och pröva antaganden samt lösa problem. Generellt syntes verksamheten mera styrd av läromedel än ämnenas kursplaner.

Inspektörerna har uppfattat att samarbete mellan årskurserna 4-6 och 7-9 inte förekommer i någon större omfattning. Den tidigare stadiegränsen lever vidare trots att man "bor i samma hus" och skolan utnyttjar i begränsad omfattning skolans möjligheter att öka kvaliteten både vad gäller kunskapsuppföljning och kompetensanvändning. Arbetet att sudda bort gränsen har dock påbörjats. Några lärare arbetar både med yngre och äldre elever exempelvis inom naturorienterande ämnen, där även årskurs 4-6 elever kan utnyttja skolans avdelning för naturorienterande ämnen. Inte heller förekommer någon nämnvärd samverkan med de skolor som lämnar elever till Pilängskolan. En högre grad av samverkan skulle stärka både avlämnande skolors och Pilängskolans uppföljnings - och kvalitetsarbete.

Ämnesövergripande arbete förekommer exempelvis i form av årliga miljöveckor och kulturveckor ofta knutna till en årskurs. Årskurs fyra framför varje år en musikal, årskurs 7 har språk dagar, årskurs 8 kulturvecka och årskurs 9 har en miljövecka.

Den praktiska arbetslivsorienteringen i årskurs 8 och 9 omfattar fyra veckor. När pojkar är ute på arbetsplatsbesök arbetar flickorna kvar på skolan i halvklass. Nästa tvåveckorsperiod är pojkarna på skolan. Denna månad med halvklassverksamhet ser personalen som värdefull genom att det öppnas möjligheter att arbeta på ett mera genus specifikt sätt avseende exempelvis naturkunskap och hälsofrågor.

Pilängskolan bedriver internationella kontakter genom att eleverna brevväxlar med elever i andra europeiska länder. Vartannat år gör dessutom eleverna i årskurs 8 som regel en utbytesresa till sin vänortsskola i Tjeckien.

Trots skolans höga måluppfyllelse bedömer skolans speciallärare att många av skolans elever är i behov av någon form av stödåtgärder. Under innevarande läsår har 61 elever av skolans 580 erhållit någon form av stöd. Det operativa ansvaret för elevvårdsarbetet skall enligt Lomma kommuns elevvårdsplan vila på arbetslaget med tonvikt på klassläraren eller mentorn. Rektorn skall ha det yttersta ansvaret. Pilängskolan har handlingsplan och utmärkta rutiner för elevvårdsarbetet. I planen klargörs olika typer av möten och dess funktion, vem som ansvarar för ärenden och vilken dokumentation som krävs. Biträdande rektorn har ett stort ansvar för det operativa elevvårdsarbetet. I klassen har mentorn det primära ansvaret för elevens välbefinnande och skall tillsammans med föräldrar upprätta åtgärdsprogram då elev befaras att inte nå målen. För att identifiera barn i behov av stöd används bland annat de nationella ämnesproven. Viss information följer med elever från tidigare skolor men inspektörerna

får genom intervjuerna uppfattningen att skolans rutiner att identifiera elevers behov av stöd kan förbättras.

Stödet till elever ges företrädesvis som stödundervisning i eller utanför klassen, enskilt eller i mindre grupp. Inspektörerna uppmärksammade att speciallärare i årskurs 7-9 kan känna en stressituation mellan kraven att elever i behov av stöd skall klara av vissa prov som görs i klassen i förhållande till att planera stödet utifrån elevens behov och kunskapsnivå. När elever har svårare problematik kan rektorn besluta om anpassad studiegång. Vid tid för inspektionen hade en elev det. Skolan har ingen egen särskild undervisningsgrupp. Några elever är istället placerade på den så kallade Alternativskolan, ett skoldaghem som tillhör centrala resursenheten.

Kommunens centrala resursteam tillför kunskapsresurser till skolan i form av specialpedagog och skolpsykolog. Dessa kan i vissa fall delta i skolans operativa arbete. Skolpsykologen besöker skolan vid behov. Denne får i huvudsak sina uppdrag från elevvårdsteamet och arbetar främst med utredningar, konsultationer och förfrågningar.

Genom skolans elevvårdsteam, som sammanträder varannan vecka, skaffar sig skolledningen en översiktsbild av elevvårdsbehovet. I elevvårdsteamet ingår förutom rektorn den biträdande rektorn, kuratorn, skolsköterskan, studie- och yrkesvägledaren, skolvärden och speciallärare. När elever är i behov av mera omfattande insatser inkallas elevvårdskonferensen, som leds av rektorn. Inspektörsteamet bedömer att skolans elevvårdsarbete är väl organiserat och personalen i elevvårdsteamet utför ett engagerat arbete. Personalen visade emellertid en osäkerhet angående funktionerna för de två mötesformerna elevvårdskonferens och möte med elevvårdsteamet. Inspektörerna vill därför uppmärksamma skolan på den särskilda ställning som elevvårdskonferensen har i enlighet med grundskoleförordningen. Inspektörerna vill också påpeka att elevernas åtgärdsprogram behöver ses över så att uppsatta mål och skolans åtgärder blir mera konkreta samt att skolan på ett tydligare sätt klargör skolans och personalens ansvar för verkställandet av åtgärderna.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörsteamet att undervisning på Pilängskolan är av god kvalitet. Ansträngningar görs att utveckla det pedagogiska arbetet i enlighet med nationella styrdokument. Arbetssätt, som stärker elevernas förmåga att kritiskt granska och träna deras förmåga att lösa problem, behöver utvecklas. Vid elevers övergångar från andra skolor samt inom skolan mellan årskurs 6 och 7 bör samverkan förbättras för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Vidare bedömer inspektörsteamet att skolans kunskapsbedömningar och utvecklingssamtal är i behov av utveckling. I detta sammanhang bör också principerna för betygssättningen tydliggöras. För elever i behov av stödåtgärder bedrivs ett engagerat arbete. Åtgärdsprogram används men skolan behöver tillse att dessa blir mera konkreta i sina beskrivningar av mål och åtgärder.

## 5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Det administrativa området för Pilängskolan omfattar grundskolan årskurs 4-9. Två ledare, rektorn och biträdande rektorn har ansvar för verksamheten. Två assistenter (1,5 tjänster) har hand om bland annat bokföring, löner och administration.

Rektorn har arbetat som skolledare i Lomma kommun, på Pilängskolan, sedan 1999. Han har totalt tolv års erfarenhet som skolledare och har gått den statliga rektorsutbildningen. Biträdande rektorn har bakgrund som speciallärare och har arbetat i kommunen under många år. Hon har arbetat som biträdande rektor på Pilängskolan i tolv år.

Rektorn har det övergripande ansvaret för pedagogiska frågor, kvalitetsarbete, ekonomi och arbetsmiljö. Han ansvarar för arbetsplatsträffar och samverkans-träffar samt deltar i arbetslagens träffar vid minst ett tillfälle per månad. Biträdande rektorn har ansvar för det operativa elevvårdsarbetet, i vilket ingår att genomföra förarbeten och utredningar inför möten med elevvårdsteamet eller elevvårdskonferensen.

Rektorn är direkt underställd kommunens förvaltningschef och ingår i dennas chefsgrupp. Förvaltningschefen kallar till chefsgruppsmöten en gång per månad. I chefsgruppen ingår förutom chefer i skolan även chefer från kultur, fritid och kost enheterna, ca 14 personer. Mestadels handlar mötena om ekonomiska och strukturella frågor. I slutet av chefsgruppsmötena finns tid avsatt för skol-specifika frågor. I denna grupp behandlas bland annat strategifrågor kring skolornas uppdrag och gemensam kompetensutveckling. Pedagogiska diskussioner är sällan förekommande i denna grupp. Rektorerna på Pilängskolan säger sig ha ett bra stöd från förvaltningsledningen.

Rektorn har som mål att både spontant och mera regelmässigt röra sig i verksamheten. Elever och personal menar att rektorn är synlig i skolan men inte så ofta inne i klassrummen. Intervjuade föräldrar menade att skolledningen är lätt-tillgänglig och uttrycker ett stort förtroende för rektorns arbete. Enligt personalen är rektorn en tydlig ledare. Han är positiv och tillåtande till att nya metoder provas.

I olika möteskonstellationer driver rektorn skolans utveckling. Rutiner och dokumentation som inspektörsteamet granskat avseende elevers utbildning är i huvudsak av god kvalitet. Skolans verksamhetsplan är upprättad i samverkan med personal, elever och skolråd. Personalen har i intervjuer med inspektörerna svårighet att ange "skolans pedagogiska färdriktning" och menar att tiden för pedagogiska diskussioner oftast upptas av praktiska frågeställningar och inte så

ofta handlar om innehåll och mål i ett årskurs 4-9-perspektiv. Skolans uppdrag att främja lärande förbättras genom en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp och om hur kunskapsutveckling kommer till stånd.

I skolans lokala utvecklingsplan (arbetsplan) konkretiseras prioriterade områden i åtgärder som skall genomföras. Att skapa förutsättningar för elevernas lärande skall exempelvis ske genom att varje elev ska sätta mål, planera och utvärdera sin egen inlärning samt kontinuerligt under skoltiden genom praktisk arbetslivsorientering få inblick i yrken och branscher. Andra mål som skolan angett åtgärder för genomförande berör elevers inflytande, föräldrars ansvar, inflytande och delaktighet, skolans kvalitetsutveckling och personalens utveckling och kompetensutveckling. Planen innehåller till stor del målbeskrivningar hämtade från nationella styrdokument. Dessa utgör utgångspunkt för de angivna åtgärderna för genomförande. Inspektörerna anser att dessa åtgärder är allmänt hållna och bör få en konkretare utformning. Formuleringen ”alla skall arbeta i demokratiska former där de blir delaktiga i beslut som både rör det egna skolarbetet och andra viktiga frågor av vikt i skolans vardag” är ett exempel på en åtgärd som genom en mera konkret utformning kan bli ett starkare stöd för skolans personal.

Skolan har också utarbetat lokala mål för skolans samtliga ämnen i vissa fall med ”vägar att nå målen”. För årskurs 7-9 har målen bearbetats till lokala betygsriterier. De lokala bearbetningarna överensstämmer i stort med de nationella målen. Dock finns avvikelser. Skolverkets inspektörer vill därför påpeka att de nationella målen inte är kompromissbara. Det går alltså inte att ta bort delar av dessa mål. När lokala bearbetningar görs skall dessa konkretisera och tydliggöra innehållet i de nationella målen.

En ansvarsfördelning finns mellan Pilängskolans rektor och rektorn vid Resursenhetens Alternativskola, där Lomma kommun bedriver en särskild undervisningsgrupp med uppdrag riktat mot alla kommunens skolor. Vid placering av elever i gruppen görs bedömningen av Resursenheten efter ansökan från skolan. Rektorn på Pilängskolan beslutar formellt om placeringen. Vid beslutet lämnas dock inte överklagandehänvisning i enlighet med grundskoleförordningen.

Inom skolledningen finns en medvetenhet om utvärderings- och kvalitetsarbetet. Skolans kvalitetsredovisning innefattar kommungemensamma och egna utvärderingar och utgår från kommunens prioriterade mål. Elever, föräldrar och personal utvärderar verksamheten i enlighet med en utvärderingsplan. Redovisningen innehåller mål, resultat samt åtgärder för förbättring. Personalen involveras i kvalitetsarbetet under exempelvis arbetsplatsträffar och utvärderingsdagar.

Samverkan med föräldrar sker bland annat i Skolrådet. Detta består av minst ett ombud från varje klass. Skolrådet sammanträder två till tre gånger per termin.

Rektorn lägger ner stor kraft för att tillgodose att lokalerna blir trivsamma och ändamålsenliga. Trivseln bland personalen är hög och läraromsättningen låg.

**Sammanfattningsvis** kan konstateras att kommunens styrning av verksamheten genom nämndsplanen/skolplanen och gemensamma rutiner fungerar bra. Ledningen vid Pilängskolan är förtrogen med den dagliga verksamheten och tar ansvar för de övergripande funktionerna som beskrivs i läroplanen och bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete. Det pedagogiska utvecklingsarbetet kan dock behöva styras upp för att skapa en samsyn bland personalen avseende kunskaper och arbetsmetoder. Härvidlag finns ett behov att skolledningen initierar djupare diskussioner, och eventuellt kompetensutveckling, kring exempelvis mål och innehåll. Skolverkets inspektörer förutsätter att skolledningen tillser att målen i de nationella kursplanerna följs.

## 6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Skolan har en hög ambitionsnivå vad gäller att tillgodose elevers olika behov. Pilängskolan är genom sin fysiska planering väl förberedd att ta emot elever med funktionshinder. Inspektörsteamet bedömer därför att anpassningsförmåga och beredskap att ta emot elever med funktionshinder är god.

En stor del av eleverna väljer att läsa ett modernt språk. Språkvalet görs i årskurs 5 och undervisningen startar från och med vårterminen i årskurs 6. Eleverna kan välja mellan franska, spanska och tyska. En mindre del av eleverna väljer att istället för modernt språk läsa svenska och engelska.

I Sesam och Måndagsarbetet (se avsnitt 4) kan eleverna styra sitt arbete genom fria val. Elevers val ingår i dessa projekt.

I en del av klasserna förekommer klasskassor. Föräldrarna bidrar vid enstaka tillfällen med smärre belopp till dessa kassor. Skolan har en policy att aktiviteter på skolan skall betalas av skolan emedan eventuella bidrag från föräldrar skall vara kopplade till aktiviteter som ligger utanför undervisningen. Ett undantag är utbytesresan i årskurs 8 till skolvänorten i Tjeckien, till vilken elevernas föräldrar får bidra med 800 kronor. I detta hänseende bedömer inspektörerna att skolan inte följer skollagen om en avgiftsfri skola.

Rektorn ser genom schemaläggningen till att skolan följer den av kommunen antagna timplanen så att eleverna erhåller den garanterade undervisningstiden

Modersmålsundervisning erbjuds via blankett samt i samband med utvecklingssamtalen.

Skolan informerar elever och föräldrar om skolans innehåll och aktiviteter på föräldramöten. Föräldrar får även regelbunden information via elevernas mentor, en informativ skolkatalog samt via skolans utmärkta hemsida. Inspektörsteamet anser därför att skolan har en hög ambitionsnivå i sin information till föräldrar. Skolans information till elever och föräldrar om skolans nationella mål kan förtydligas.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att elever har tillgång till utbildning i enlighet med de statliga bestämmelserna och att Pilängskolan tillgodoser elevernas behov av utbildning. Informationen till föräldrar är i huvudsak av hög kvalitet. Informationen om skolans mål till elever och föräldrar behöver dock ses över. Avslutningsvis konstaterar inspektörerna att Pilängskolan inte följer skollagen vad gäller att skolan skall vara avgiftsfri.

## 7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

På Pilängskolan är alla pedagoger utbildade för det arbete de skall utföra. Skolan har utbildade speciallärare och inspektörerna bedömer att det finns stödresurser i tillräcklig utsträckning. Vid rekrytering av personal följer skolan förordningen om registerkontroll.

I Lomma kommun har barn- och utbildningsnämnden beslutat om en resursfördelningsmodell med en skolpeng lika för alla skolor i kommunen. Pilängskolans resursfördelning har fokus på elever med behov av stöd. Skolan har en policy att skapa större fasta grupper för att frigöra resurser för elever i behov av stödinsatser. Inspektörerna bedömer att det finns en flexibilitet inbyggd i resursfördelningssystemet. Personalen kan ge exempel på organisationsförändringar orsakade av elevers behov eller av utvärderingar av skolans arbete.

Skolan har en kompetensutvecklingsplan som omfattar tre delar, gemensam fortbildning, fortbildning inom arbetslaget och individuell fortbildning. Planen innehåller ett antal prioriterade områden kopplade till skolans utvecklingsområden exempelvis informationsteknik, värdegrundarbete och utveckling av kreativa lärmiljöer.

Lokalerna är ljusa, rymliga och välutrustade. Skolan har en renoverad avdelning för de naturorienterande ämnena som är av mycket hög kvalitet. Eleverna har god tillgång till läromedel och datorer. På skolan finns ett välförsett skolbibliotek med tillgång till skolbibliotekarie under alla veckans dagar.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att skolan använder sig av personal som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Inspektörerna gör vidare bedömningen att skolans lokaler, datorer och annat pedagogiskt material håller sådan standard att eleverna kan erbjudas en fullgod och tidsenlig utbildning.

**Sammanfattande bedömning**

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Pilängskolan övergripande är av god kvalitet. Skolan arbetar på ett positivt sätt med värdegrundsfrågorna och utvecklar en trygg miljö. Vidare bedrivs ett elevvårdsarbete med mycket god kvalitet. Pilängskolan har god tillgång till resurser gällande lärarkompetens, lokaler och läromedel.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- värdegrundsarbetet kan stärkas företrädesvis i årskurserna 7-9,
- informationen till elever och föräldrar för att öka dessa gruppers kunskaper om skolans mål och innehåll så att en högre grad av delaktighet i skolans inre arbete kan åstadkommas,
- handlingsplanen mot kränkande behandling behöver kompletteras att även omfatta vuxnas beteende i relation till elever,
- åtgärdsprogrammen så att dessa blir mera konkreta och därmed bättre verktyg för skolans arbete med elever i behov av stöd,
- kunskapsuppföljningen av skolans resultat i skolans samtliga ämnen,
- elevernas inflytande så att detta inte blir avhängigt av den enskilde läraren. Eleverna bör i större utsträckning få delta i val av stoff och arbetsmetoder så att inflytandet får en mera kvalitativ karaktär,
- utvecklingssamtalen så att dessa på ett tydligare sätt beskriver elevens kunskapsutveckling och
- pedagogiska ledarskapet för att skapa en gemensam pedagogisk plattform och göra nationella styrdokumentet kända bland personal och i denna process utveckla skolans arbetsplan och lokala kursplaner.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Föräldrar informeras inte fortlöpande om elevens skolsituation vid kränkande behandling (läroplan för det obligatoriska skolväsendet, avsnitt 2.4 Skola och hem).
- Avgifter i samband med skol- och studieresor är inte tillåtet enligt skollagen ( 4 kap. 4 § skollagen)

|            |      |
|------------|------|
| Datum      | Ort  |
| 2005-03-04 | Lund |

Per Ingvar de la Motte  
Ebba Svartz